

De Gooische Stoomtram Bustour

'Onderweg! Over routes, netwerken en verbindingen.' Dat is het thema voor Open Monumentendag 2024. Een goede aanleiding voor de Historische Kringen van Bussum, Muiderberg en Muiden en Stichting Open Monumentendag Naarden om te kijken wat ons verbindt.

Naast de trekschuit door de vaart en de koets over de Amsterdamsestraatweg, was de Gooische Stoomtram jarenlang de meest spraakmakende verbinding. Daarom hebben we een speciale route georganiseerd langs de vier kernen van Gooise Meren. Op zondag 15 september van 12.00 tot 16.00 uur rijden drie historische bussen een hop-on/hop-off dienst, die de oude route van de Gooische Stoomtram zoveel mogelijk volgt.

Langs de busroute

In deze folder worden enkele bijzondere gebouwen vermeld langs de route door Bussum, Naarden, Muiderberg en Muiden.

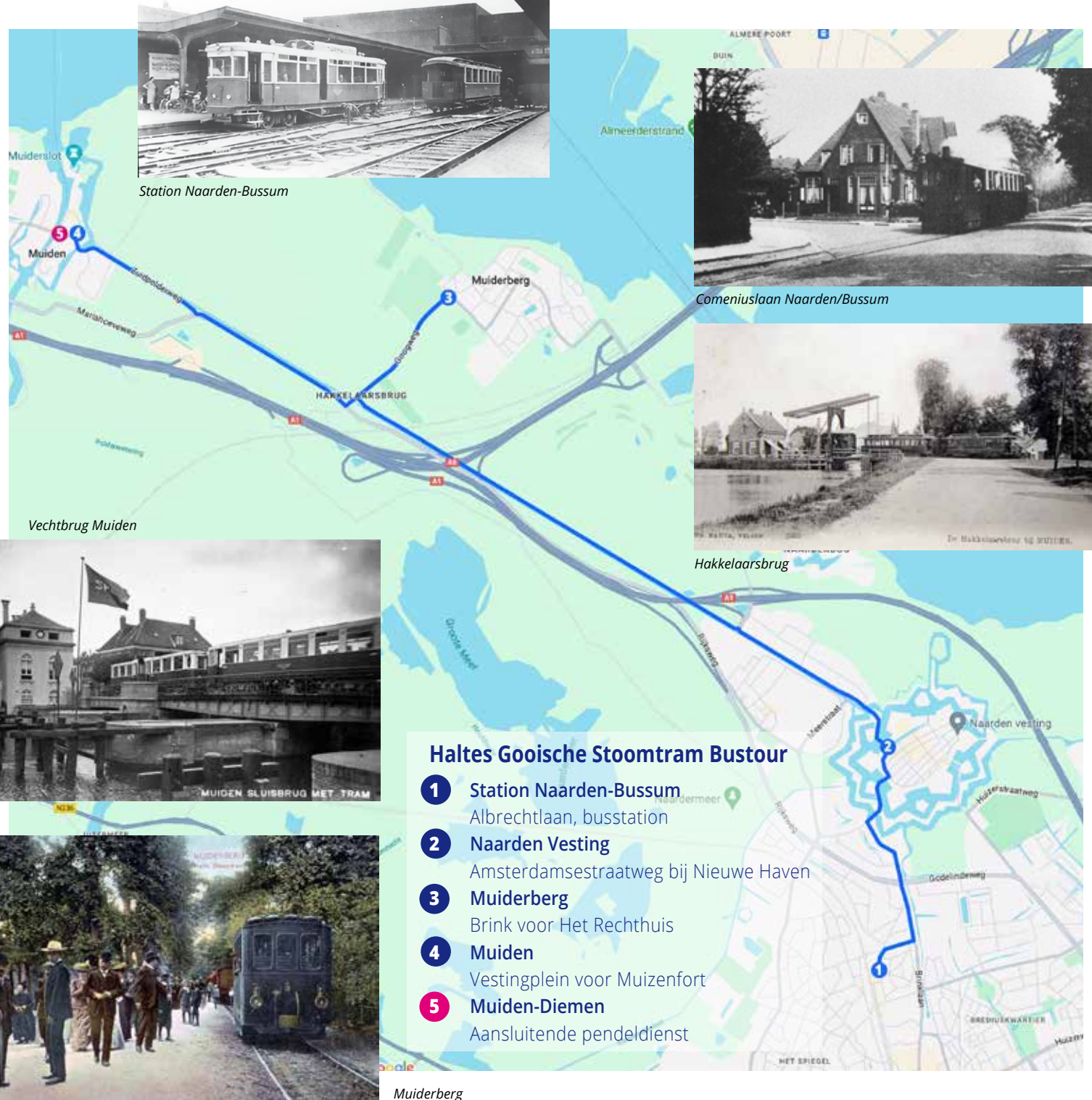
Allereerst het **Station Naarden-Bussum**, halte 1 van de route. Hier kunt u het documentatiecentrum van de Historische Kring Bussum bezoeken en meegaan met rondleidingen door het prachtige station.

De spoorlijn van Amersfoort naar Amsterdam – geopend in 1874 – werd aangelegd langs Bussum en Naarden. In het grensgebied van de gemeenten (buiten de schootsvelden van Naarden) werd een station gebouwd. Het huidige stationsgebouw stamt uit 1928 en is een vroeg voorbeeld van rechthoekige (kubistische) vormen en platte daken in de Nederlandse stationsbouw. Het werd ontworpen door H.G.J. Schelling (die in 1938 ook het Amstelstation heeft ontworpen). De stationshal heeft een kathedraal-achtige sfeer met prachtige lichtinval, ook door glas-in-loodramen met o.a. de Gooise gemeentewapens.

De route van de stoomtram ging maar voor een klein gedeelte door Bussum. Vanaf het station de Comeniuslaan in, ziet u links een wit gebouw met een oosterse uitstraling. Dit Rijksmonument is geen moskee maar is in 1916 gebouwd als **sigarettenfabriek 'Palazzo'**.

Door de vroegere schootsvelden rijdt de bus naar de **Vesting Naarden**. Het stervormige verdedigingsstelsel is duidelijk te zien met dubbele stadswallen, dubbele vestinggrachten en zes bastions. Rechts ziet u **het Nederlands Vestingmuseum** in Bastion Turfpoort. Vroeger reed de tram via de Abri naar de Utrechtsepoort, dan door de Marktstraat naar de Amsterdamse Poort. Bij de vroegere Amsterdamse Poort is halte 2. In de Nieuwe Haven, voor het Arsenal, zijn de **Naardense Vaardagen** met historische schepen en nautische ambachten.

De route gaat verder langs de **trekvaart van Naarden naar Muiden**. In 1411 kreeg de stad Naarden een zeehaven aan de Zuiderzee, maar door verzanding was deze niet altijd goed bereikbaar. De vroedschappen van Naarden en Muiden namen op 10 maart 1640 het besluit om een trekvaart tussen beide steden te graven.

Haltes Gooische Stoomtram Bustour

- 1 Station Naarden-Bussum**
Albrechtlaan, busstation
- 2 Naarden Vesting**
Amsterdamsestraatweg bij Nieuwe Haven
- 3 Muiderberg**
Brink voor Het Rechthuis
- 4 Muiden**
Vestingplein voor Muizenfort
- 5 Muiden-Diemen**
Aansluitende pendeldienst

Naast de trekvaart werd een jaagpad aangelegd. Amsterdam was bereid mee te werken en ook een deel van de kosten te betalen. De drie steden deelden gelijk in de kosten die in totaal werden geraamd op 240.000 gulden.

Een bijkomend voordeel van de trekvaart was de mogelijkheid om mensen buiten de stad te begraven. In 1642 werd bij Muiderberg een nieuwe Joodse begraafplaats aangelegd. Met de trekschuit kwamen de mensen vanuit Amsterdam naar de Hakkelaarsbrug, halverwege Muiden en Naarden; hier stapte de rouwstoet over om via de Goog naar de begraafplaats te varen. In de volksmond kreeg de Goog ook de naam Jodenvaart.

De Joodse Begraafplaats is de oudste begraafplaats van de Hoogduitse-Joden van Amsterdam. Halverwege de 17e eeuw werd de grond aangekocht. De Poolse Joden voegden zich later bij hen. Op deze joodse begraafplaats zijn ongeveer 45.000 mensen begraven.

Hiervandaan is het zo'n honderd meter naar de Brink, met hotel **Het Rechthuis** (1795) vroeger ook eindstation van de Gooische Stoomtram. Hier staat ook het monument voor de Gooische Stoomtram.

Vanaf **Hakkelaarsbrug** volgen we de Zuidpolderweg naar Muiden. Ook aan de linkerkant **Wegrestaurant de Wegman**, dat 24 uur per dag open was in de jaren 30. Was eigendom van familie Wegman, daarom de naam. De bushalte heet nog altijd de Wegman. Bij de afslag Zuidpolderweg 5 tegenover de boerderij Veenkade zien we het **Halifax Monument**, een sokkel met een propeller van een Halifax, dit vliegtuig is in 1943 in de weilanden daarachter neergestort met vijf vliegeniers. Bij Zuidpolderweg 4 zien we **bunkers** en kazematten uit de mobilisatie voor de Tweede Wereldoorlog.

Aan de linkerkant is de boerderij **Maria's Hoeve**, de wijk die er achter gebouwd is heet Mariahoeve, naar deze boerderij. Over de Naardertrekvaart zien we het Noordpoldergemaal en boerderij de **Koeienkade**.

We zien nu de schansen van de **Vesting Muiden**. Over de Naarderpoortbrug ligt het **Muizenfort/Fort C** aan het Vestingplein. Het maakt deel uit van de Stelling van Amsterdam en de Hollandse Waterlinie. Hier is het bezoekerscentrum met Toeristisch Informatie Punt gevestigd, u kunt daar een film zien over de Vesting Muiden gemaakt door Studio Harm Hasenaar. Ook is daar het onderkomen van de Historische Kring Stad Muiden.

Busritten naar Diemen

In een samenwerking van de gemeenten Gooise Meren en Diemen wordt met historische bussen een pendeldienst tussen Muiden en Diemen georganiseerd. Deze sluit aan op de route in Gooise Meren. Daarmee wordt het tracé van de Stoomtram zo veel mogelijk naar Amsterdam gevolgd.

Ongeveer elk half uur vertrekt een bus vanuit Muiden (parkeerplaats bij het Muizenfort) naar **Fort Diemerdam** en naar het eindpunt: **treinstation Diemen**. Terugkeer naar Bussum kan dan ook met de trein (voor gewone NS-tarieven). Bij Fort Diemerdam zijn ook boerderij Zeehoeve en het Saanmuseum te bezichtigen.

De Gooische Stoomtram

Geschiedenis

In 1874 werd de Oosterspoorweg (Amsterdam-Hilversum-Amersfoort) geopend, maar behalve Naarden, Bussum en Hilversum hadden de andere plaatsen in het Gooi geen station. Om de andere dorpen in het Gooi beter bereikbaar te maken, werd de Gooische Stoomtram opgericht op 17 december 1880.

Een van de initiatiefnemers was Jan Hamdorff, die in Laren een hotel dreef. Hij hoopte door een betere verbinding op meer gasten. Het traject Amsterdam-Laren werd tussen 17 mei 1881 en 15 april 1882 in fasen geopend, met een aftakking van Hakkelaarsbrug naar het strand van Muiderberg. Tegelijkertijd met Naarden-Laren werd de tramlijn Hilversum-Huizen op 15 april 1882 in gebruik genomen.

maart 1940 al opgebroken. Na de oorlog bleef de stoomtramdienst voor personenvervoer in het Gooi (Station Naarden-Bussum-Huizen-Blaricum-Laren-Hilversum) gedeeltelijk gehandhaafd tot oktober 1947. Daarna was nog enkele jaren alleen goederenvervoer tussen Station Naarden-Bussum en

Huizen (naar de Chemische Fabriek Naarden). In 1958 werd deze lijn opgeheven.

De Gooische Moordenaar

In de volksmond werd de tram De Gooische Moordenaar genoemd, wegens de vele ongevallen, die in totaal aan 117 mensen het leven kostten. Belangrijkste oorzaak was het steeds drukker

Muiden

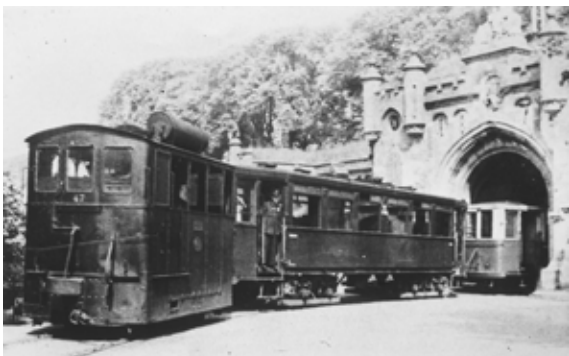
Goederentram bij Naarden Aanrijding

'De Gooische' was een grote sensatie. Op mooie zomerdagen namen Amsterdammers de Gooische Stoomtram naar de stranden, bossen en heidevelden in het Gooi. Welgestelde stadsbewoners lieten villa's aanleggen in de Gooise natuur, maar bleven werken in Amsterdam.

In 1939 werd de tram tussen Amsterdam en Naarden vervangen door een busdienst. Aanleiding was de sluiting van het Weesperpoortstation en de verbreding van Rijksweg 1 voor het groeiende wegverkeer. Rijkswaterstaat wilde de tram weg hebben van de doorgaande weg tussen Diemen en Laren.

In mei 1940 begon de Tweede Wereldoorlog met brandstofschaarste als gevolg. Hierdoor konden de bussen en resterende motortrams (tussen Bussum, Huizen en Hilversum) niet meer rijden. Enkele nog aanwezige stoomtrams werden weer voor reizigersvervoer in het Gooi ingezet, maar de rails naar Amsterdam waren in

Naarden Utrechtse Poort

wordende wegverkeer, waardoor confrontaties met de tram toenamen.

De tram reed heen en terug over enkelspoor op de gewone weg tussen het andere verkeer. In Naarden Vesting door de Utrechtse Poort, Marktstraat en Cattenhagestraat. In Muiden door de Naarderstraat, op de draaibrug over de Vecht en door de Amsterdamsestraat. Soms was er maar 50 cm ruimte tussen de tram en de huizen langs de weg.

Museumstoomtram

Van de Gooische Stoomtram zijn één Henschel-stoomtramloc (18) en twee rijtuigen (21 en 22) gerestaureerd en rijvaardig aanwezig bij de Museumstoomtram Hoorn-Medemblik, waar dit materieel regelmatig in de museumdienst wordt ingezet.

Drie historische hop-on/hop-off bussen rijden 15 september 2024 van 12.00 uur tot 16.00 uur. De totale route duurt circa 1 uur. Bussen vertrekken om de 20 tot 25 minuten.

Deze busroute wordt georganiseerd door de historische kringen van Muiderberg, Muiden, Bussum en Stichting Open Monumentendag Naarden en is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de Gemeente Gooise Meren.

De bussen zijn eigendom van en worden gereden door de Stichting Veteraan Autobussen, regio Noord-Holland.

Het programma en de route is onder voorbehoud. Voor meer informatie, zie de site van Historische Kring Bussum, www.historischekringbussum.nl of Stichting Open Monumentendag Naarden: www.openmonumentendagnaarden.nl

Kijk voor meer informatie over activiteiten en monumenten die deelnemen aan Open Monumentendag 2024 op de sites van de verschillende organisaties, of pak een folder bij een van de VVV Bezoekerscentra.

Monumentaal Historisch Muiderberg www.st-mhm.nl

Historische Kring Stad Muiden www.hksm.nl

Historische Kring Bussum www.historischekringbussum.nl

Stichting Open Monumentendag Naarden
www.openmonumentendagnaarden.nl

Met dank aan de gemeenten Gooise Meren en Diemen

Foto's Gooische Stoomtram uit de collectie Archief Gooi en Vechtstreek.

Onderweg!

Zondag 15 september 2024